

УРОЦИТЕ ОТ УЧЕНИЧЕСКИЯ ПРОТЕСТ НА 8 ДЕКЕМВРИ

Периодът до 1990 година е бил лесен. "Хамлетовият" въпрос „да стачкува или да не стачкува”, „да протестира или не” изобщо не е бил допустим. Партията, единствената законна по това време БКП, е предначертала бъдещето на млади и стари за много години напред. Въпросното бъдеще, спомнят си нашите майки и бащи, баби и дядовци, е било метафорично определяно като светло.

Кой и защо да протестира при светлите предначертания от не чак толкова далечното минало? Било е помислено за всичко. На 18 години - диплома за средно образование с голяма тежест пред общността. На 22 или 24 - диплома за висше, като 2 години младежите възмъжават в казармата. На 55 или 60 години - пенсия. Отпуснати са ти 30-35 години, през които може да ти „дадат” или да се „уредиш” с апартамент или кола.

Сурови наказания са били предвидени за всякакъв вид волнодумство или нездрав интерес към света отвъд „желязната завеса”. И въпреки всичко, част от поколението на нашите родители е намирало начин да протестира срещу най-грубите посегателства върху свободата и достойнството на човека. Понякога, например по време на ваканция, учениците от 80-те години са си позволявали да се облекат по-шарено, да се срещат не така, както е записано в правилниците, а някои са се изхитрили да се сдобият с джинси от „корекот” или от международен шофьор на тир, завърнал се от Европа. Пак през 80-те учениците поголовно „украсяват” чанти и чинове с текстове и изображения, които биха смутили силно „отговорните фактори”, ако те са си направили труда да се вглеждат по-внимателно в тях. Хипарски знаци, имена на английски рок групи, текстове на песни и прочее е можело да се видят върху почти всяка ученическа чанта. Истина е обаче, че във времето, за което говорим, нищо повече не е било възможно да се случи.

Онова, което свързва 80-те години с днес, е затрудненият диалог между властващите, между институциите и самите младежи - ученици или студенти. Да се мисли, че изобилието от информация е в състояние да компенсира липсата на диалог, е повече от погрешно и може да доведе до разминаване между младите хора и институциите. Днес ситуацията по въпросите на гражданското ни поведение е такава. А това не открива особено големи перспективи пред нас. Следователно е нужно усилие.

От своя страна ученическото и студентското съсловие не дава никакви знаци, че е готово или поне способно на нещо повече от инцидентни протести, на протести по конкретен повод като например срещу безсмислена жертва на гетото, наричано „Студентски град”, или срещу въвеждането на зрелостни изпити, или за ваканция, значително по-малка от тази на депутатите.

Преди близо половин век, през 1968 г., Франция влиза в хрониките и в историята с големия младежки протест, отразил стремежа на едно поколение към повече свобода. Днес голямата идея и цел като че ли липсват в мотивите на ученици и студенти да протестират. Причините за това са много, светът днес е друг. Технологиите дават много свобода и в голяма степен компенсират ограниченията, които всяко общество неминуемо налага. Може би затова голямата идея днес ни убягва. Чрез технологиите всеки си е индивидуално и виртуално свободен.

От друга страна, всяко общество има свои норми, които осигуряват реда в него. Гражданското поведение изисква всеки член на обществото да познава регламента му, за да се чувства пълноценна личност. Ако погледнем закона за събранията, митингите и манифестациите, ще стане ясно, че ученици и студенти имат същите права да протестират под най-различни форми като останалите граждани на републиката.

Според чл.8, Алинея 1 „за свикване на събрание или на митинг на открито организаторите най-малко 48 часа преди началото му писмено уведомяват кмета на общината, на чиято територия ще се проведе, като посочват организатора, целта, мястото и времето на събранието или митинга“. Непознаването на това условие накара на 8 декември 2010 г. мнозина ученици от сливенските училища да излязат на спонтанен, но непремислен протест.

Нито кметът бе уведомен писмено, нито имаше явен организатор, нито бе огласено мястото на протеста, за целта – да не говорим. От друга страна, отпускането на 2 или 3 дена допълнително за коледната ваканция беше проблем за нас - учениците. Възползваха ли се учениците от възможностите, които им дава българското законодателство? Отговорът е не, защото мнозинството от нас не бяха информирани. Към това се добавя и фактът, че средата, в която живеем, съмнително щедро предоставя на хора, които по силата на своята възраст би следвало да са най-бунтово настроени, възможността да мислят, че имат право на всевъзможни протести. И се получи следното: „Протестирайте на воля. Владеем всички начини и средства да превърнем протестите ви във фарс, да ги злепоставим и окарикатурирам“. А това се случи по няколко причини:

Липсваше информираност за това кой, кога и при какви условия определя ваканциите.

(Вече е ясно, че министърът на образованието още в началото на учебната година със заповед определя учебното време и ваканциите.)

Липсваше информираност за реда, по който трябва да се заяви позиция пред институциите.

(Очевидно е и това, че заявяването на позиция е редно да стане в спокоен диалог и в разговор, а не в екстремни изяви. Заявяването на позиция е различно от търсенето на отдушник на натрупани напрежения.)

Липсваше познание за разрешения ред на протест и за условията, при които той се счита за цивилизован.

(В Закона за събранията, митингите и манифестациите всичко е ясно казано.)

Липсваше добра организираност, която не се свежда само до това да се съберем, но и да предявим по съответния ред исканията си.

(Организация не значи само събиране на група хора, готови да протестират, а преди всичко изработване на позиция по въпроса какво искаме, доколкото то е реалистично да бъде постигнато и какви действия в **рамките на закона** да се предприемат.)

Протестите наистина нямаха никаква смислена цел. Не е нужно човек да бъде социолог или психолог, за да провиди, че там, където бяха организирани, се следваше старият и изпитан на българска почва от вече две десетилетия принцип на самоцелността – да се протестира заради самия акт на протестирането. Казано на просторечие, заради шоуто. А шоуто и словото (смисленото слово, а не нечленоразделната реч, доказваща правотата на дядо Дарвин), както е известно, са крайно несъвместими. „Отнетите“ 2 дни от Коледната ваканция трудно може да се разглеждат дори като формален повод.

„Орязването“ на 2 или 3 дена от коледната ваканция учениците посрещнаха отначало с безразличие (лош симптом, по-лош от който е абсолютната незаинтересованост), след това със закана да направят нещо средно между стачка и гражданско (в случая ученическо) неподчинение и накрая с нещо като протест. За първите един или два дни,

през които щяха да отсъстват, смятаха да се подсигурят с медицински бележки. За всеки случай. Вижда се, че и през 90-те да си роден, от манталитета на „чичовците” си не можеш да се скриеш. Това е само една от най-неприятните истини, която нито една от страните не видя или не искаше да види. Истински диалог, с малки изключения, не се получи, при цялата добронамереност на последните И това е втората, още по-неприятна истина, която бурята, макар да бе „буря в чаша вода”, породила. А именно – напрежение се създава по не особено значими поводи или по въпроси, по които разумът предполага ако не пълно съгласие, то най-малкото, както се казва, разумен компромис. Вместо това учениците се самопоставиха и саморежисираха (по красивия пример на старите) в роля, която „гражданското общество”, по български „гражданско” и по български „общество”, както би казал Алеко, прие по-скоро като безплатно забавление. В писанията на медиите пък се долавяше и зле прикрито злорадство – това се пада на лентяите, които не искат да ходят на училище, а и когато ходят, не се преуморяват от четене. И това е третата и най-горчива истина, за която и стари, и млади си затварят очите. Защото това, което се случва в българското училище днес, е най-яркият индикатор за онова, което очаква нацията утре.

Уроците ни?

Би трябвало ясно да осъзнаем, че ние не сме само манипулируеми същества, способни да бъдат режисирани по всевъзможен начин, ние сме и граждани.

Когато искаме нещо, е редно да познаваме реда да изразим позицията си – да знаем кога, пред кого и в каква форма.

За да не носим примиренческия манталитет, трябва не само да познаваме правата си, но и да успеем да отсеем важното от маловажното.

Младежките протести във Франция днес не биха могли да се повторят. Поколението на родителите ни вече е по-мъдро. Бунтът и протестът е присъщ на младите, т.е. на нас. Ние не искаме да се отказваме от това право. Но има и нещо друго:

Свободата е бреме за този, който не знае как да я ползва.

И е по-лесно да се бориш за свободата си, отколкото да поемеш отговорността да а имаш.